

ОЛЕНА КАЙДАНОВСЬКА
(Київ)

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ АРХІТЕКТУРНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Окреслено основні етапи становлення і розвитку професійної архітектурної освіти, визначено педагогічні здобутки і методичні надбання провідних архітектурних шкіл Західної Європи, Росії та України.

Ключові слова: архітектурна освіта, мистецтво, методика, педагогічні здобутки.

Сучасні науково-педагогічні дослідження у галузі вищої мистецької освіти та вирішення проблем щодо включення її у світовий освітній простір вимагають розгляду питань історичного розвитку та становлення провідних художніх шкіл і спеціальностей. Загальну картину формування системи української вищої архітектурної освіти можливо відтворити шляхом вивчення питань історії розбудови системи європейської вищої архітектурної освіти та висвітлення основних етапів становлення архітектурних шкіл України та колишнього СРСР.

Методологія дослідження спирається на відомі наукові праці з історії мистецтвознавства (Є.Белютин, Н.Молева, М.Ростовцев). Історичні аспекти становлення і розвитку мистецької освіти України висвітлено у дослідженнях вітчизняних науковців (С.Волков, І.Небесник, О.Павлова, О.Попик, Р.Шмагало). Становлення і розвиток вищих навчальних закладів культури і мистецтва в Україні різних часів досліджували З.Гіптерс, С.Нікуленко, Г.Святненко, зокрема, архітектурних вищих шкіл – Н.Кондель-Пермінова, О.Пасічник.

Мета статті – виділити основні етапи становлення і розвитку професійної архітектурної освіти, відзначити педагогічні здобутки і методичні надбання провідних архітектурних шкіл.

Архітектурна діяльність у Західній Європі періоду середньовіччя відбувалась за цеховою системою. В середині XIII ст. цехи будівельників (каменярів) починають створюватися у Англії, Франції, Австрії. Архітектори своїх цехів не мали, а тому вступали в цехи каменярів, де і ставали зодчими.

У XV ст. майстерні відомих зодчих Відродження мали велику кількість учнів. Особливість таких архітектурних шкіл полягала в тому, що вони зберігали єдність творчого методу протягом декількох поколінь. Сам процес навчання був творчий, не існувало розподілу проектною і будівельною роботи. Основною наукою для зодчого були математика і живопис, вивчення будівельної науки шляхом розкопок, обмірів та досліджень пам'ятників архітектури.

Наступним етапом формування архітектурної освіти було створення у ряді країн Європи в XVI-XVIII ст. академій мистецтв, де поряд із художни-

ками й скульпторами навчалися й архітектори. У цей час з'явилися і спеціалізовані технічні школи вищого рівня, спочатку військові, а потім цивільні: будівництва доріг і мостів, гірничі, де отримували підготовку й архітектори [1].

На початку XIX ст. провідною у Європі була віденська архітектурна школа. На початку своєї діяльності політехнічний інститут у Відні проводив навчання на двох відділах – технічному й комерційному, та на однорічних підготовчих курсах для вступників. У 1866 р. на основі технічного відділу було відкрито будівельно-інженерну та будівельно-архітектурну школи.

Цей шлях розвитку європейської і, зокрема, віденської, освіти наслідує перша в Україні львівська архітектурна школа. Відомі імена професорів Львівського університету – А.Гошовський, Ф.Гродзицький, С.Сераковський, які забезпечували високий рівень архітектурної підготовки. Навчання архітекторів, яке проводилося на дворічних курсах при університеті мало два етапи: вищий і нижчий [2; 3].

Початок формування систематичної архітектурної освіти у Росії припадає на середину XVIII ст., відколи було організовано першу архітектурну школу при команді архітектора Д.Ухтомського. Професійні кадри виховувались у «архітекторських командах», які виникають при державних установах (керівники М.Земцов, К.Бланк, І.Мічурін, І.Мордвинов, П.Єропкін). Керівники команд визнавали необхідність набуття теоретичних знань, але переважно своїх учнів навчали безпосередньо у ході будівництва.

Школа Д.Ухтомського належала воєнному відомству, що накладало відбиток на характер підготовки – вимагала дисципліна і ретельність. У склад дисциплін входили предмети, що відносились до архітектури і до воєнної справи: фортифікація, рисування фігур і орнаментів, арифметика, геометрія і тригонометрія, архітекторська і креслярська наука. Значну роль займала практична робота – кожен учень влітку працював на будівництві. Ця школа стала основою формування системи архітектурної освіти Росії.

У 1775 р. було створено Кам'яний приказ, що відав забудовою Москви, при якому існувала школа для навчання художників і ремісників. Навчання мало більш прагматичний характер і було спрямовано на практичну діяльність над обмірами і кресленнями кам'яних будівель Москви. Школа була закритим навчальним закладом, перелік предметів значно поширився за рахунок введення дисциплін загальнокультурного спрямування: історії, географії, «словесних наук», співів. Збільшення кола дисциплін, які розширюють кругозір і підвищують культурний рівень учнів, стало новим кроком у розвитку архітектурної освіти.

Визнаним авторитетом у академічній художній і архітектурній освіти XVIII-XIX ст. була Петербурзька академія мистецтв (1757 р.). У основу академічної архітектурної освіти покладено принцип комплексної підготовки архітектора-художника, який отримував і належні будівельно-технічні знання. Було створено архітектурний клас, яким керували професори А.Кокорінов та Ж.Деламот.

Форми навчання і програми у Академії наслідували європейські зразки. У 1764 р. при Академії було відкрито Виховне училище, яке мало п'ять вікових груп («возрастов»), у кожній із них навчання продовжувалось приблизно три роки. Після перебування у трьох молодших «возрастах» Виховного учи-

лища – «рисувальних», де ще не відбувалося розподілення і вивчались рисунок і загальноосвітні предмети, – учні переходили у четверту і п'яту групи, де вже займались архітектурою, як обраною спеціальністю. У теоретичний цикл входили «публічний курс архітектури», арифметика, геометрія, статика. Студенти виконували креслення за правилами архітектурних ордерів Віньолі, рисунок із гіпсів, моделювання. Художній смак учнів виховувався на зразках античності і Ренесансу.

Першими викладачами Академії були іноземні живописці, а у 1770-х рр. провідними були російські педагоги А.І.Акімов, М.І.Козловський, Д.Г.Левицький, А.П.Лосенко, І.П.Мартос, Ф.С.Рокотов, Є.П.Чемесов, які склали основи класичної мистецької освіти [1].

Початок ХІХ ст. позначився надзвичайним підйомом у історії архітектурного класу. З 1802 р. його керівником був А.Захаров, працювали видатні архітектори А.Вороніхін, Т.Томон. Учні Академії брали активну участь у створенні ансамблів і будівель Петербургу. Над проблемами навчального рисунку і методики його викладання працювали такі відомі художники, як А.Г.Венеціанов, А.І.Іванов, Г.І.Угрюмов, В.К.Шебуєв.

Таким чином, виникає більш прогресивна система професійної освіти – спеціалізований навчальний заклад підготовки архітекторів із прив'язкою до певної архітекторської команди. Таким закладом було Кремлівське архітектурне училище (КАУ) (1801-1831), надалі перейменоване у Московське дворцове архітектурне училище (МДАУ). З 1830 р. у програму навчання було введено російську словесність, історію, географію і міфологію. Перші роки навчання були присвячені вивченню художніх і загальноосвітніх дисциплін, проектуванням і практичною діяльністю займались на більш пізніх етапах.

Збільшення об'ємів знань у технічних розділах архітектурно-будівельної освіти сприяло розділенню єдиної професійної підготовки зодчих на два напрями. Перша група вищих навчальних закладів (Академія мистецтв, МДАУ) більшу частину навчального часу присвячували архітектурно-творчій та художній підготовці. Другий напрям – новоутворені інженерно-будівельні заклади, почали готувати спеціалістів у галузі будівельних конструкцій і технологій виробництва, за умов збереження належної художньої підготовки.

На початковому етапі навчання традиційно значне місце займала образотворча підготовка. Так, у Московському училищі з 1896 р. існувало два відділення – основне (загальної підготовки) і художнє, у складі чотирьох річних класів для живописців і скульпторів та п'яти річних класів для архітекторів. Перехід із основного відділення в художнє здійснювався поступово. На основному відділенні викладались переважно загальноосвітні предмети, із образотворчих дисциплін – тільки рисунок. Всі дисципліни циклу «Мистецтво» (Орнаменти, Проекційне креслення, Ордери, Архітектура) викладались студентам усіх трьох факультетів художнього відділення. Таким чином, на початок ХХ ст. було сформовано двоступеневу систему професійної архітектурної освіти, яка складалась із попереднього і основного професійних ступенів [1].

На території Східної України у ХVІІІ-ХІХ ст. архітектурна підготовка була складовим елементом роботи всіх вищих шкіл: Києво-Могилянської академії, Харківського колегіуму, Харківського і Київського університетів та Ніжинської гімназії вищих наук. На межі ХІХ-ХХ ст. архітектурна освіта в

Східній Україні являла собою систему підготовки молодшого спеціаліста “помічника архітектора” та архітектора. Підготовка молодших спеціалістів проводилася в художніх училищах Одеси з 1898 р., Києва – з 1901 р. і Харкова – з 1912 р. Київське художнє училище було створене на базі рисувальної школи М.І.Мурашка. Методики викладання були типовими для усіх інших закладів Російської імперії.

Чільне місце у історії розвитку мистецької освіти України займає спроба О.Мурашка створити новий прогресивний мистецький заклад (1913-1917 рр.), де вдало використовувався досвід західноєвропейських приватних шкіл (А.Ашбе, С.Холошша) і був започаткований принцип викладання, ґрунтований на творчому розвитку кожного учня. Тут викладали історію українського орнаменту (Г.Павлуцький), курси перспективи і пластичної анатомії, синтезований курс історії і філософії мистецтва (М.Воскобойніков, Є.Кузьмін), теорію кольорів, новаторські експериментальні лекції. Існувало молодше відділення, де навчали основам художньої майстерності. На базі школи було створено Українську академію мистецтв у 1917 р. [4].

З 1907 р. підготовка техніків проводилася на приватних Київських технічних курсах В.Пермінова. Створення великої кількості курсів свідчило про необхідність розвитку технічної освіти і велику потребу в спеціалістах. З відкриттям Харківського технологічного (1885 р.), Київського політехнічного інституту (1898 р.) була створена система вищої технічної освіти, що стала основою для підготовки архітекторів у Східній Україні.

Харків на рубежі XIX-XX ст. також був міцним центром мистецького освітнього руху. Для втілення вищої мистецької школи тут існувала необхідна база, закладена діяльністю Вищих класів рисунку та живопису при Харківському колеґіумі та школою М.Д. Раєвської-Іванової. Поступово напрям підготовки змінився від загально-мистецького на художньо-промисловий, що надало йому в майбутньому характеру дизайн-освіти [2].

Значну роль мало становлення на Півдні України Одеського художньо-промислового училища (1865 р.), яке було засновано як філія Петербурзької академії мистецтв і орієнтувалось на новітні методики західноєвропейських шкіл. Ориґінальний виклад мистецьких дисциплін мав виявлення у «живописному» характері рисунку одеської школи. Особливе місце займала скульптура, вивчення якої дозволяло краще розуміти і відчувати об’єм.

Еволюційний розвиток академічної архітектурної школи, який продовжувався з сер. XVIII до поч. XX ст. було перервано революційними подіями 1917 р. Нові задачі культурного будівництва напряду відбивались на архітектурній освіті. Протягом перших років існування нової держави проводились організаційні зміни, які тільки ускладнювали навчальну діяльність, але не сприяли створенню нових методів навчання.

У Москві було створено Вільні державні художні майстерні (Свободные государственные художественные мастерские – СГХМ), які мали архітектурне відділення. У СГХМ практично були відсутні навчальні програми, кожен із майстрів викладав за власною програмою, ігноруючи академічну систему.

У мистецькоосвітній сфері взагалі і архітектурній зокрема, на початку XX ст. провідним ідейним і методичним центром став створений у Німеччині інститут художньо-промислового навчання «Державний Баугауз» (1919-1933) під керівництвом В.Гропіуса. Основною ідеєю цього об’єднання був

синтез ремесел, архітектури і дизайну. Існування старого поняття «викладача» відкидалося, новою формою визнавалось наставництво та співробітництво учителів та учнів. Боротьба Баугаузу із традиційним академізмом у мистецькоосвітній сфері проявилася у домінанті раціоналізму, конструктивізму і формалізму [4]. Особлива увага приділялась практичним заняттям, які проходили у навчально-виробничих майстернях, активно використовувались виставки як елемент навчання з метою ознайомлення з новими ідеями. Весь цикл навчання у Баугаузі поділявся на три курси: пропедевтичний, практичний і будівельний.

Пропедевтичний курс містив у собі всі елементи наступного навчання, він знайомив учнів із поняттям пропорцій і ритму, світла і тіні, кольору. Одночасно починалось навчання проектуванню. Практичний і теоретичний формальні курси були нерозривно пов'язані між собою, вирішуючи спільну мету – вивільнити приховані творчі здібності учня, надати йому змогу самому відчувати природу матеріалу і зрозуміти основні закономірності побудови художнього образу.

Видатні викладачі школи – художники П.Клеє, В.Кандинський, Л.Мохой-Надь, Г.Маркс, М.Бройєр, дизайнер Я.Чіхольд, активно брали участь у процесі інтелектуалізації творчості, поставивши знак рівності між теорією і практикою творчих пошуків. П.Клеє та В.Кандинський викладали курс теорії форми. Розроблена ними методика на базі живописної техніки та використання найрізноманітніших матеріалів для формотворення сприяла розвитку фантазії, стимулювала розкутість творчої думки. Саме цей принцип навчання на засадах творчості є досить актуальним у сучасній архітектурній освіті.

Розпочатий Баугаузом ідейно-теоретичний рух було підхоплено і продовжено школами у США («New Bauhaus» у Чикаго) та у Росії. У Москві, у 1920 р. створені Вищі державні художні майстерні (ВХУТЕМАС), де пошук творчих методів у мистецтві та архітектурі супроводжувався також значною експериментально-методичною роботою. У структуру ВХУТЕМАС входили спеціальні художні і промислові факультети та підготовче відділення, на якому реалізовувалась ціль: дати майбутнім художникам-професіоналам основи професійних знань, навчити студентів використовувати свої знання на практиці у спеціалізованих майстернях, вивчати наукові дисципліни спеціальної художньої освіти, а не тільки здобувати художньо-графічну підготовку. Саме в цьому полягала прогресивна роль ВХУТЕМАС у розвитку мистецької освіти.

Подібно до архітектурно-художнього об'єднання Баугауз у Німеччині, вперше було створено основи нової системи підготовки художників-дизайнерів та архітекторів. Важливою частиною нового методу навчання був розроблений у ВХУТЕМАС і обов'язковий для студентів всіх спеціальностей, пропедевтичний курс, заснований на поєднанні наукових і художніх дисциплін. Цей курс містив рисунок як основу пластичних мистецтв, кольорознавство, дисципліни, що вивчали взаємовідношення між кольором та формою, вивчення принципів побудови просторової композиції та інше. Ці закони автори курсу (В.А.Фаворський, П.Я.Павлінов, К.Н.Істомін, І.М.Чайков, Н.А.Ладовський) вважали універсальними для створення як творів образотворчого мистецтва, так і для художнього конструювання предметів побуту і

техніки. Такі підготовчі курси пізніше стали обов'язковими у світовій практиці підготовки дизайнерів [1; 4].

У 1920-х рр. на архітектурному факультеті майстерні очолювали А. та Л.Весніни, І.Голосов, Н.Докучаєв, В.Кокорін, Н.Ладовський, І.Рильський, працювали відомі художники і архітектори Л.Бруні, С.Герасімов, М.Гінзбург, Д.Карловський, Н.Кончаловський, А.Купрін, К.Мельніков, В.Татлін, В.Фаворський, В.Фальк, А.Шевченко, Д.Штеренберг, історію мистецтв і архітектури викладали Н.Брунов, А.Габричевський, П.Розанов, С.Торопов.

У 1928 р. ВХУТЕМАС було перейменовано у ВХУТЕІН (Вищий художньо-технічний інститут). Навчання стало максимально наближуватись до виробництва, в архітектурі – орієнтуватися виключно на практичний бік діяльності. Час навчання на основному відділенні було скорочено до одного року, що призвело до спрощення системи навчання образотворчого мистецтва. Після подій 1917 р. на території Східної України мистецька освіта старого зразка вже не могла існувати, але у цей історичний період стало можливим співіснування вкрай екстремістських педагогічних доктрин та подвижницької діяльності видатних художників і державних діячів. Такі видатні особистості як П.Холодний, В.Кричевський, Ю.Михайлів, Д.Антонович своєю діяльністю закладали основи нової мистецької школи України. За часів існування УНР (1917-1918 рр.) у Києві було організовано Українську академію мистецтв. Організатори проголошували, що «новий навчальний заклад має створити свої власні, цілком нові навчальні традиції, відмінні від старої академічної рутини минулого, з регламентом живого, вільного творчого духу» [4, с. 145]. Майстерню будівництва і народного мистецтва очолив В.Кричевський, серед інших професорів-викладачів були М.Бойчук, О.Мурашко, Г.Нарбут, Ф.Кричевський. Система індивідуальних майстерень передбачала вільний вибір керівника, а також давала змогу переходити з однієї майстерні в іншу. Провідною ідеєю Академії було звернення до народного мистецтва, його теоретичне і практичне вивчення.

Станом на 1922 р. в Академії вивчали такі теоретичні дисципліни: історія всесвітнього мистецтва, історія українського мистецтва, теорія мистецтва, українське народне мистецтво, наукові основи колориту, давній Київ, вступ до естетики, українознавство. На першому курсі відбувалось знайомство з технологією та художніми матеріалами стінопису, основи композиції включали методику копіювання старих майстрів світового мистецтва, проводився спільний аналіз виконаних творів, передбачалась робота в бібліотеках та музеях, поглиблено вивчались «закони творчості». Другий курс навчання продовжував практику копіювання шедеврів, опанування живописних технік і матеріалів, композиції рисунка і колориту з акцентом на національні традиції. Третій курс давав змогу творчій практиці у техніках фрески і мозаїки. На четвертому курсі студенти безпосередньо працювали у архітектурному середовищі від проектів до повного закінчення монументальних композицій, закріплюючи на практиці власні композиційні вміння в системі архітектурного ансамблю.

Творча і педагогічна діяльність М.Бойчука у стінах Академії яскраво ілюструвала напрям на збереження і вивчення мистецьких здобутків минулого. Водночас, він учив студентів не лише знати закони майстерності, а й думати у мистецтві, виховувати власну творчу індивідуальність. Головною ланкою

у його методичній системі була композиція, як засіб організації об'ємно-просторового середовища. Навчальна майстерня В.Кричевського також значну увагу приділяла комплексному вивченню народного мистецтва у взаємодії з архітектурою [4].

За період 1917-1930 рр. була сформована і діяла така мережа вищих художніх шкіл України: Київський художній інститут, Одеський художній політехнікум, Харківський художній технікум з архітектурними факультетами та на правах вищих навчальних закладів – Межигірський та Миргородський художньо-керамічні технікуми.

У 1918 р. була здійснена спроба виділити підготовку архітекторів у самостійну систему – Київський архітектурний інститут, який у 1924 р. було знов об'єднано з Академією (тодішня назва Інститут пластичних мистецтв). У новому закладі – Київському художньому інституті (КХІ) панівним став художньо-промисловий напрямок підготовки. Особливою заслугою КХІ було створення чіткої, обґрунтованої методики викладання формально-технічних дисциплін, які формували просторове узагальнене мислення, конструктивне бачення об'ємів. На 1930 р. КХІ мав п'ять факультетів: архітектурний, поліграфічний, малярський, художньо-педагогічний та художньо-промисловий. За зразком Баугаузу, інститут готував художників-організаторів художньої частини того чи іншого виробництва.

У 1918 р. був створений Одеський політехнічний інститут, що мав три факультети, на одному з яких було інженерно-будівельне відділення. На початку 20-х рр. XX ст. архітектурне відділення було відкрите при інженерному факультеті Київського політехнічного інституту, але через відсутність належної бази його було перетворено на відділення комунального будівництва.

Харківський художній технікум, який готував архітекторів, на поч. 1920-х рр. мав традиційно академічні методики викладання фундаментальних образотворчих дисциплін. Однак, з 1924 р. за політикою українізації, відбувається переорієнтація педагогічного процесу на традиції «бойчукізму» за участю відомих науковців і художників, серед яких М.Бурачек, І.Северин, І.Падалка, С.Таранущенко. Значних досягнень здобули харків'яни у методиці викладання формальної композиції як однієї з чільних образотворчих дисциплін [2].

Одеський інститут образотворчих мистецтв, створений у 1920 р. на базі училища і кілька разів реорганізований, мав архітектурний, живописний і скульптурний факультети. Образотворчу специфіку закладу визначала діяльність таких викладачів, як К.Костанді, П.Волокидін, Д.Крайнев та інших художників академічної школи. Особливістю стало запровадження на усіх факультетах теорії мистецтв, українознавства та української мови, музейної справи і реставрації. Навчальний процес був організований за принципом майстерень і мав спрямування на потреби виробництва і художньої промисловості. Після 1934 р. інститут був перетворений на училище.

На початок 30-х рр. у зв'язку із державним курсом СРСР на прискорену індустріалізацію промисловості і колективізацію сільського господарства виникла потреба у короткі строки збільшити випуск спеціалістів для будівництва. Вища освіта була надмірно заідеологізована тоталітарним державним устроєм, деякі гідні наслідування авторські і колективні методики навчання

нищились на всіх мистецько-освітніх рівнях. Протягом 1930-х рр. в Києві, Харкові та Одесі інженерно-будівельні факультети політехнічних інститутів були перетворені в окремі інженерно-будівельні інститути з архітектурними факультетами [3].

У 1932 р. у Петербурзі було відтворено Всеросійську академію мистецтв, завдяки чому на архітектурному факультеті відбулась реорганізація художніх дисциплін та визначено співвідношення їх з проектуванням та будівельно-технічним циклом предметів. У цей час була визнана єдина методологія мистецької освіти: всі предмети поділялись на три групи – основні (спеціальні), допоміжні та загальні. До основних віднесено – практичні роботи у майстернях і на виробництві (малюнок, креслення, живопис, ліпка, композиція, технологія матеріалів, техніка і технологія виробництва). Негативним у тогочасному керівництві мистецькою вищою освітою була орієнтація її лише на проблеми виробництва, натомість роль виховання творчої індивідуальності замовчувалася.

У Москві архітектурний факультет ВХУТЕІНа та інженерно-будівельний факультет МВТУ було об'єднано та перетворено у архітектурно-будівельний інститут, який, змінюючи назви, з 1933 р. має ім'я – Московський архітектурний інститут (МАрхі), ставши провідним центром архітектурної освіти у СРСР.

Перегляд цілей і методів навчання вивів на чільне місце основні предмети професійної підготовки – архітектурне проектування і рисунок. Однією із вагомих методичних здобук МАрхі слід назвати значний рівень попередньої образотворчої підготовки абітурієнтів. Цю задачу вирішувало Підготовче відділення та розвиток регіональних відділень довузівської підготовки, які гарантували високий рівень художньо-графічних вмінь вступників.

У 70-80-х рр. ХХ ст. в колишньому СРСР, крім МАрхі, архітектурну освіту здобували в Інституті живопису, скульптури і архітектури ім. І.Рєпіна та Академії мистецтв у Ленінграді, на АРФ при політехнічних, будівельних і художніх інститутах Свердловська, Новосибірська, Києва, Мінська, Риги, Талліна, Вільнюса, Каунаса, Тбілісі, Єревана, Баку, Ташкента і Алма-Ати. Програми навчання у всіх архітектурних школах були єдині і підкорені державним постановам і рішенням ЦК КПРС – ставились задачі пошуку шляхів удосконалення професійної освіти, концентрувалась увага на технології і економіці будівництва, тоді як професійні питання стилістики у архітектурі займали другорядне значення і фактично не регламентувались. Термін навчання складав спочатку п'ять із половиною, а потім п'ять років.

Економічні і соціальні реформи періоду «Перебудови» опосередковано вплинули на вищу архітектурну освіту, яка розвивалася під впливом загальноосвітніх тенденцій, таких як глобалізація, інформатизація, відбулася гуманізація і раціоналізація навчальних програм. Позитивним результатом стала інтеграція вітчизняної вищої освіти у світовий освітній простір. Одночасно відбувався і зворотній процес локалізації, що сприяло розвитку регіональних архітектурних шкіл.

На початку ХХІ ст. система вищої архітектурної освіти в Україні складалась із інститутів, факультетів і кафедр у шести Академіях і семи університетах, які за територіальним розміщенням можна поділити на чотири регіони.

Таким чином, можна виділити такі основні тенденції в історичному розвитку архітектурної освіти Європи і України:

- академічна система художньої підготовки (Академія мистецтв), яка полягає у послідовному штудійному навчанні на класичних зразках;
- інноваційний творчий принцип (Баугауз, ВХУТЕМАС), який спрямований на розвиток особистості у навчанні через синтез мистецтв;
- культурологічна система навчання (регіональні школи), заснована на відродженні національних мистецьких традицій.

Підсумовуючи огляд розвитку професійної архітектурної освіти, ще раз зупинимося на тому, що архітектурна освіта є невід'ємною частиною мистецької освіти нашої країни. У розгляді сучасного стану системи мистецької освіти ми поділяємо позицію науковця С.М.Волкова, який визначає єдиною можливістю забезпечення поступального руху української мистецької освіти її інтеграцію у світове культурно-освітнє середовище.

ЛІТЕРАТУРА

1. Молева Н. Русская художественная школа первой половины XIX – начала XX века / Н. Молева, Е. Белютин. – М. : Искусство, 1967.
2. Никуленко С. Становление высшей художественной школы в Украине (1917-1934) : дисс. ... канд. искусств. наук / С. Никуленко. – К., 1997.
3. Пасічник О.С. Генеза архітектурної школи Львівської політехніки та внесок її випускників у розвиток архітектури : дисс. ... канд. пед. наук / О.С. Пасічник. – Львів, 2004.
4. Шмагало Р. Мистецька освіта в Україні сер. XIX-сер. XX ст. / Р. Шмагало. – Л. : Укр. технології, 2005.

ЕЛЕНА КАЙДАНОВСКАЯ

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО АРХИТЕКТУРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ

Освещены основные этапы формирования и развития профессионального архитектурного образования, выделены педагогические достижения и методические наработки ведущих архитектурных школ Западной Европы, России и Украины.

Ключевые слова: архитектурное образование, искусство, методика, педагогические достижения.

OLENA KAIDANOVSKA

BECOMING OF SYSTEM OF HIGHER ARCHITECTURAL EDUCATION OF UKRAINE

The main stages of becoming and development of professional architectural education are outlined; pedagogical achievements and methodical developments of leading architectural schools of Western Europe, Russia and Ukraine are highlighted.

Keywords: architectural education, art, set of methods, pedagogical achievements.

Одержано 28.04.2010, рекомендовано до друку 12.05.2010.